

NÄLKÄ JA SOTA

Ennen aikhaan net olthiin melkheen tyhä porosaamelaiset ko asuthiin näin kaukana pohjaisessa. Maanrajat ja valtiot, niin ko met tääpänä net ymmärämmä, ei olheet vielä olemassa. Vasta keskiaijala, silloin ko eri valtiot synnythiin, alethiin ihmiset asettumhaan tänne pohjaisheen.

1500-1600 -luvula väki lissäinty niin hopusti, ette kaikile ei ollu enhään ruokaa. Monet nälkiinythiin hengiltä. 1700-luvunalussa oli suuri pohjainen sota, ja se teki elämän vieläki vaikeammaksi. Soan jälkhiin väki tyhä lissäinty, ja samat vaikeuet jatkuthiin. Ei ees maanpruuki, pyytö ja kalastus kyenheet elättämhään kaikkia. Yksi vuosi saatto olla pahempi ko toinen.

Pulavuositien aikana 1830-1860 ei monelakhaan ollu muuta maholisuuutta ko lähteä johonki lyhykäiseksi aijaksi tienamhaan rahhaa tahi siirtyä uuen elämän toivossa Ruijhaan.

“På 15-, og 1600-tallet vokste befolkningen så raskt at det ble vanskelig å skaffe mat til alle.”

Sult og krig

En gang bodde det nesten bare flyttsamer så langt mot nord. Landegrensene og nasjoner sånn som vi kjenner dem i dag, fantes ikke. Først i middelalderen, da egne nasjoner vokste fram, begynte folk å slå seg ned her oppe i nord.

På 15-, og 1600-tallet vokste befolkningen så raskt at det ble vanskelig å skaffe mat til alle. Mange sultet i hjel. Den store nordiske krigen på begynnelsen av 1700-tallet gjorde forholdene enda vanskeligere. Da krigen tok slutt fortsatte befolkningen å vokse. Problemene gjentok seg. Verken jordbruk, jakt eller fiske ga nok mat til å forsørge alle sammen. Noen år var verre enn andre.

Under nødsårene på 1830- og 1860-tallet var det mange som ikke hadde noe valg; - de måtte reise, enten for å tjene penger en kort sesong, eller for å starte på nytt i Ruija.

“Ruija var det finske navnet på landet ved Ishavet mot nord.”

MIELIKUVA PAREMASTA ELÄMÄSTÄ - MIELIKUVA RUIJASTA

Sitä maata eli allaa, mikä oli pohjaisessa Jäämeren rannalla, kuttuthiin suomenkielelä Ruijaksi. Het, jotka olthiin käynheet sielä, muistelthiin ette sielä oli kaikile nokko maata johon saatto rakentaa oman talon. Sielä oli maholista työtellä kruuvassa tahi kalanpyytövenheessä, ja sota ei ulettunusinne. Seloi toivheitaruastaja vaphauesta. Mielikuva Ruijasta oli mielikuva uuesta tulevaisuuesta.

Enniin osa niistä, jotka lähethiin Ruijhaan, olthiin köyhiä ihmisiä kylistä; piikoja ja renkejä, torppareja ja talonrenkejä. Toiset olthiin maanviljoojitten poikia ja tyttäriä, joile ei ollu työtä kotona. Jotkut maanviljoojat olthiin niin velaliset, ette het haluthiin alkaa uuen elämän Jäämeren rannalla. Toisia veti puolheen pohjaisen rikkhauet, joista het olthiin kuulheet muisteluksia. Joskus lähätethiin jopa pieniä lapsia yksin pohjaisheen, ko vanhiimet meinathiin ette lapset saatais pareman elämän Ruijassa.

Vuen 1890 jälkhiin alko mettäpruuki kehittymhään. Malmivaaran ja Kirunan kruuvassa alethiin kaivamhaan rautamalmia, ja Pohjanlahen uuet rannikkokaupungit kasuthiin. Tämän myötä tulthiin paremat ökonomiset olot ja oli helpompi löytää työtä. Niinpä ihmiset ei enhään halunheet Ruijhaan. Kotona oli yhtä hyvä olla.

“Drømmen om Ruija var drømmen om en ny framtid.”

Drømmen om et bedre liv - drømmen om Ruija

Ruija var det finske navnet på landet ved Ishavet mot nord. De som hadde vært der fortalte om nok jord til å bygge seg en egen gård, og store muligheter til å få seg arbeid i gruvene eller om bord i en fiskebåt samtidig som krigen var langt unna. Det skapte drømmer om mat og frihet. Drømmen om Ruija var drømmen om en ny framtid.

De fleste som dro var fattige mennesker på landsbygda; - tjenestepiker og tjenestegutter, husmenn og gårdsarbeidere. Andre var bondesønner og bondedøtre som det ikke var plass til hjemme på gården. Noen bønder skyldte så mye penger at de ønsket å begynne et nytt liv ved Ishavet, mens andre ble lokket av rikdommene de hadde hørt om lenger nord. I noen tilfeller ble til og med små barn sendt alene nordover fordi foreldrene mente de kunne få det bedre i Ruija.

Først etter 1890, da moderniseringen av skogbruket tok til, jernmalmsgruvene i Malmberget og Kiruna kom i gang, og de nye kystbyene langs Bottenviken vokste fram, ble det bedre økonomiske tider og lettere å få arbeid. Drømmen om et bedre liv i Ruija forsvant. Det var like greitt å bli hjemme.

NÄLKÄ JA SOTA

Ennen aikhaan net olthiin melkheen tyhä porosaamelaiset ko asuthiin näin kaukana pohjaisessa. Maanrajat ja valtiot, niin ko met tääpänä net ymmärämmä, ei olheet vielä olemassa. Vasta keskiaijala, silloin ko eri valtiot synnythiin, alethiin ihmiset asettumhaan tänne pohjaisheen.

1500-1600 -luvula väki lissäinty niin hopusti, ette kaikile ei ollu enhään ruokaa. Monet nälkiinythiin hengiltä. 1700-luvunalussa oli suuri pohjainen sota, ja se teki elämän vieläki vaikeammaksi. Soan jälkhiin väki tyhä lissäinty, ja samat vaikeuet jatkuthiin. Ei ees maanpruuki, pyytö ja kalastus kyenheet elättämhään kaikkia. Yksi vuosi saatto olla pahempi ko toinen.

Pulavuositien aikana 1830-1860 ei monelakhaan ollu muuta mahdollisuutta ko lähteä johonki lyhykäiseksi aijaksi tienamhaan rahhaa tahi siirtyä uuen elämän toivossa Ruijhaan.

“På 1500- och 1600-talen ökade befolkningen så mycket att det blev svårt att försörja alla människor.”

Svält och krig

En gång bodde det nästan bara nomadiserande samer så här långt norrut. De landsgränser och nationer som finns i dag fanns inte då. Först under medeltiden, när nationerna började växa fram, kom människor att slå sig ner häruppe.

På 1500- och 1600-talen ökade befolkningen så mycket att det blev svårt att försörja alla människor. Många svält ihjäl. Det stora nordiska kriget i början av 1700-talet gjorde förhållandena ännu värre. När kriget tog slut fortsatte befolkningen att växa. Problemen återkom. Varken jordbruk, jakt eller fiske gav tillräckligt med mat för att kunna försörja alla invånare. Vissa år var värre än andra.

Under nödåren på 1830- och 1860-talen var det många som inte hade något val; de måste resa, antingen för att tjäna pengar under en arbetssäsong, eller för att starta ett nytt liv i Ruija.

“Ruija var det finska namnet på landet norrut, vid Ishavet.”

MIELIKUVA PAREMASTA ELÄMÄSTÄ - MIELIKUVA RUIJASTA

Sitä maata eli allaa, mikä oli pohjaisessa Jäämeren rannala, kuttuthiin suomenkielelä Ruijaksi. Het, jotka olthiin käynheet sielä, muistelthiin ette sielä oli kaikile nokko maata johon saatto rakentaa oman talon. Sielä oli maholista työtälä kruuvassa tahi kalanpyytövenheessä, ja sota ei ulettunnusinne. Seloi toivheitaruastaja vaphauesta. Mielikuva Ruijasta oli mielikuva uuesta tulevaisuuesta.

Enniin osa niistä, jotka lähethiin Ruijhaan, olthiin köyhiä ihmisiä kylistä; piikoja ja renkejä, torppareja ja talonrenkejä. Toiset olthiin maanviljoojitten poikia ja tyttäriä, joile ei ollu työtä kotona. Jotkut maanviljoojat olthiin niin velaliset, ette het haluthiin alkaa uuen elämän Jäämeren rannala. Toisia veti puolheen pohjaisen rikkhauet, joista het olthiin kuulheet muisteluksia. Joskus lähätethiin jopa pieniä lapsia yksin pohjaisheen, ko vanhiimet meinathiin ette lapset saatais pareman elämän Ruijassa.

Vuen 1890 jälkhiin alko mettäpruuki kehittymhään. Malmivaaran ja Kirunan kruuvassa alethiin kaivamhaan rautamalmia, ja Pohjanlahen uuet rannikkokaupungit kasuthiin. Tämän myötä tulthiin paremat ökonomiset olot ja oli helpompi löytää työtä. Niinpä ihmiset ei enhään halunheet Ruijhaan. Kotona oli yhtä hyvä olla.

“Drömmen om Ruija var drömmen om en ny framtid.”

Drömmen om ett bättre liv - drömmen om Ruija

Ruija var det finska namnet på landet norrut, vid Ishavet. De som hade varit där berättade att det fanns tillräckligt med jord för att man skulle kunna skaffa sig en liten gård, och goda möjligheter att få arbete i gruvorna eller på en fiskebåt. Dessutom var krigen långt borta. Berättelserna skapade drömmar om mat och frihet. Drömmen om Ruija var drömmen om en ny framtid.

De flesta som for var fattiga människor från landsbygden: pigor och drängar, torpare eller tjänstefolk. Andra var bondsöner och bonddöttrar som det inte fanns plats för hemma på gården. Några bönder hade sådana skulder att de ville börja ett nytt liv vid Ishavet, medan andra blev lockade av berättelserna de hört om de rikedomar som fanns norrut. Ibland blev till och med små barn skickade ensam norrut därför att föräldrarna trodde att de kunde få det bättre i Ruija.

Först efter 1890, när moderniseringen av skogsbruket inletts, järnmalmsbrytningen i Malmberget och Kiruna startat och kustorterna längs Bottenviken börjat växa fram, blev det bättre tider och lättare att få arbete. Drömmen om ett bättre liv i Ruija försvann. Det var lika bra att stanna hemma.

NÄLKÄ JA SOTA

Ennen aikhaan net olthiin melkheen tyhä porosaamelaiset ko asuthiin näin kaukana pohjaisessa. Maanrajat ja valtiot, niin ko met tääpänä net ymmärämmä, ei olheet vielä olemassa. Vasta keskiaijala, silloin ko eri valtiot synnythiin, alethiin ihmiset asettumhaan tänne pohjaisheen.

1500-1600 -luvula väki lissäinty niin hopusti, ette kaikile ei ollu enhään ruokaa. Monet nälkiinythiin hengiltä. 1700-luvunalussa oli suuri pohjainen sota, ja se teki elämän vieläki vaikeammaksi. Soan jälkhiin väki tyhä lissäinty, ja samat vaikeuet jatkuthiin. Ei ees maanpruuki, pyytö ja kalastus kyenheet elättämhään kaikkia. Yksi vuosi saatto olla pahempi ko toinen.

Pulavuositien aikana 1830-1860 ei monelakhaan ollu muuta maholisuutta ko lähteä johoonki lyhykäiseksi aijaksi tienamhaan rahhaa tahi siirtyä uuen elämän toivossa Ruijhaan.

"In the 16th and 17th century the population grew so rapidly, it became difficult to feed everyone."

Hunger and war

Long ago, the far north was almost exclusively populated by the semi-nomadic Sami people. There were no borders or nations as we know them today. It was during the Middle Ages, when sovereign states emerged, that people began settling in these northern regions.

In the 16th and 17th century the population grew so rapidly, it became difficult to feed everyone. Many starved to death. The Great Northern War in the early 18th century made matters even worse. When the war ended the population continued to grow, and hunger returned. Neither farming, hunting, nor fishing could provide enough food to support the population. Some years were worse than others.

During the crisis years in the 1830s and 1860s, many families had no choice: they had to travel to Ruija, either to make money through seasonal employment, or to start life anew.

"Ruija was the Finnish name for the lands to the north, on the shores of the Arctic Ocean."

MIELIKUVA PAREMASTA ELÄMÄSTÄ - MIELIKUVA RUIJASTA

Sitä maata eli allaa, mikä oli pohjaisessa Jäämeren rannala, kuttuthiin suomenkielelä Ruijaksi. Het, jotka olthiin käynheet sielä, muistelthiin ette sielä oli kaikile nokko maata johoon saatto rakentaa oman talon. Sielä oli maholista työtellä kruuvassa tahi kalanpyytövenheessä, ja sota ei ulettunusinne. Seloitovheitaruastaja vaphauesta. Mielikuva Ruijasta oli mielikuva uuesta tulevaisuuesta.

Enniin osa niistä, jotka lähethiin Ruijhaan, olthiin köyhiä ihmisiä kylistä; piikoja ja renkejä, torppareja ja talonrenkejä. Toiset olthiin maanviljoojitten poikia ja tyttäriä, joile ei ollu työtä kotona. Jotkut maanviljoojat olthiin niin velaliset, ette het haluthiin alkaa uuen elämän Jäämeren rannala. Toisia veti puolheen pohjaisen rikkhauet, joista het olthiin kuulheet muisteluksia. Joskus lähätethiin jopa pieniä lapsia yksin pohjaisheen, ko vanhiimet meinathiin ette lapset saatais pareman elämän Ruijassa.

Vuen 1890 jälkhiin alko mettäpruuki kehittymhään. Malmivaaran ja Kirunan kruuvassa alethiin kaivamhaan rautamalmia, ja Pohjanlahen uuet rannikkokaupungit kasuthiin. Tämän myötä tulthiin paremat ökonomiset olot ja oli helpompi löytää työtä. Niinpä ihmiset ei enhään halunheet Ruijhaan. Kotona oli yhtä hyvä olla.

"The dream of Ruija was the dream of a better future."

The dream of a better life - The dream of Ruija

Ruija was the Finnish name for the lands to the north, on the shores of the Arctic Ocean. Those who had been there returned home with stories of land enough to establish one's own farm; or the opportunity to earn money as a miner, or as a crewmember on a fishing boat. There was the prospect of prosperity and peace while the war raged on far away. The dream of Ruija was the dream of a better future.

Those who left were mainly poor people from the countryside: maids and servants, smallholders and farm workers. Others were the younger children of farmers. With no inheritance there was no future on the farm for them. Some farmers were so burdened by debt that starting a new life by the Arctic Ocean seemed the only solution. Others were tempted by tales of wealth to be found in the far north. In some cases, even small children were sent north by their parents who thought they would have the chance of a better life in Ruija.

It was only after 1890, when the forestry industry was modernised, the iron ore mines at Malmberget and Kiruna established, and the new coastal cities along the Gulf of Bothnia started to grow, that the economic situation improved and work was available for most people. The dream of a better life in Ruija faded away; it was just as well to stay at home.